

Utskrift 12

Det tolfte numret av Utskrift är en vänbok till arkeologen, tecknaren och humanisten Lennart Lundborg, som fyller 80 år i år. Bokens titel är hämtad från en vägs skylt som återfinns i en av Lennarts serieteckningar. Enligt konstnären själv godkändes skylten aldrig av Vägverket!

KULTURMILJÖ
HALLAND

Kulturmiljö Halland
Bastionsgatan 3, 302 43 Halmstad
035-19 26 00 kansli@kulturmiljohalland.se

ISBN 91-85720-48-8
ISSN-1102-7290

UTSKRIFT 12

HATT AV FÖR FORNMINNE

Stiftelsen Hallands Länsmuseum Kulturmiljö Halland

LENNART LUNDBORG

80 år

Utskrift 12

Hatt av för fornminne

LENNART LUNDBORG 80 ÅR

Redaktör:
Erik Rosengren

UTSKRIFT GES UT AV STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER, KULTURMILJÖ HALLAND.

DETTA ÄR NR 12 I EN LÖPANDE SERIE.

REDAKTÖR: ERIK ROSENGREN.

BOKEN HAR TRYCKTS MED BIDRAG FRÅN LÄNSSTYRELSEN I HALLANDS LÄN.

TRYCKT AV ELANDERS FÄLTH & HÄSSLER, MÖLNLYCKE 2011.

LAYOUT OCH OMSLAG: ANDERS ANDERSSON.

KARTOR UR ALLMÄNT KARTMATERIAL © LANTMÄTERIET, ÄRENDE NR Ms2006/02316.

© 2011 KULTURMILJÖ HALLAND OCH RESPEKTIVE FÖRFATTARE.

FÖRFATTARNA ANSVARAR SJÄLVA FÖR ARTIKLARNAS INNEHÅLL.

ISSN 1102-7290

ISBN 91-85720-48-8

INNEHÅLL

<i>Erik Rosengren</i> Grattis, Lennart!	I
<i>Tore Artelius</i> Mannen med guldörhänget	5
<i>Lena Bjugger</i> Lennart som historisk arkeolog	19
<i>Lennart Carlie</i> ”Jag kommer ihåg Sund i Säffle 1959.” En värmländsk järnålderslokal med genklang i halländsk fältarkeologi.	23
<i>Alf Ericsson</i> Kvarnsvin	33
<i>Joakim Goldbahn</i> Halländska hundöron	39
<i>Monica Bülow Björk</i> Ett brev	53
<i>Leif Häggström</i> Människans djur i halländsk bronsålder	55
<i>Ola Kadefors</i> Svärdet i stenen	61
<i>Linn Mattsson</i> Stenkistor under hög i södra Halland	75
<i>Jörgen Streiffert</i> Mellanmesolitiska överlagrade boplatslämningar vid Varberg	83

Viktor Svedberg
Tankar om det historiska havsfisket i södra och mellersta Halland 91

Stina Tegnbed
En betraktelse av Lennart Lundborgs serievärld 99

Per Wranning
Ett svärd på vift eller Stormannen som bytte hemvist 107

Serier av Lennart Lundborg 113

Lena Bjugger

Lennart som historisk arkeolog

Under efterkrigstiden gick en kraftig rivningsvåg fram i de svenska städerna och inte heller Halmstad skonades. Stadens bebyggelse, som fortfarande på 1940-talet bestod av stadsgårdar uppförda i korsvirke med enstaka högre byggnader i sten, ersattes successivt, under de nästföljande decennierna, med funktionalistiska byggnader. Förändringen ovan mark innebar också stora ingrepp i kulturlagren. Lennart Lundborg förknippas framför allt med förhistoriska lämningar och i synnerhet bronsåldershögar, men han har även under sin yrkesverksamma tid i Halmstad på flera sätt varit involverad i stadens arkeologi, bl. a, genom att med arkeologiska resultat bringa klarhet i den diskussion som fördes beträffande de båda klostrens läge.

Vid medeltidens slut låg det två brödrakonvent i Halmstad, dels dominikanernas S:ta Katarina nerflyttat från det äldre Halmstad under förra delen av 1300-talet och dels franciskanernas S:ta Anna, grundat 1494. Reformationen innebar ett dramatiskt slut för ordnarna då bröderna fördrevs från staden och merparten av byggnaderna bröts ner. Med tiden föll konventens lokalisering delvis ur stadsbornas minne men att ett av dem legat vid Lilla Torg var man dock klar över. 1737 fanns här en byggnad som beskrevs som ”det stora stenhuset eller klostret” (Westman, 1926) och bastionen belägen väster om kallades under befästningstiden för Klosterbastionen. På en karta över staden med ägobeskrivning från 1698 är en byggnad markerad på Lilla torg och betecknas som ”Grundmurat stenhus Munke Closterett”. Jacob Richardson ansåg på 1750-talet att det funnits fyra kloster (de två konventen och de två konventsnamnen) i staden. Det fanns också ett lokalt, allmänt antagande att dominikanernas konvent legat på Lilla Torg vilket också den danske forskaren Vilhelm Lorenzon använde sig av i

sin bok "De danske dominikanerklostres bygningshistorie" (Lorenzen 1920). Vid en arkeologisk undersökning, som utfördes 1932 - 1933 i samband med att man sänkte ytan på Lilla Torg påträffades gravar och rester av tegelbyggnader med en planlösning som gjorde att man ansåg sig ha funnit S:ta Katarina. Ett presumtivt klosterområde har också varit platsen för det nuvarande slottet i södra delen av staden (Hähnel 1949).

1936 -1937 utfördes undersökningar i kvarteret Klammerdamm och även här frilades grunder och dagermurar, samt gravar som dåvarande landsantikvarien Erik Salvén tolkade som lämningar (kyrkan, konventets norra länga, norra och del av östra korsgången, samt del av en länga i öster) efter gråbrödraklostret S:ta Anna (Salvé 1946). Vid schaktningsarbetena framkom också tegelgolv, formtegel och murtegel med bemålning i blått och rött. I samband med nya exploateringar i det öster om belägna kvarteret under perioden 1948-1949 och 1958 frigrävdades ytterligare murar till konventet. Det senare året publicerade Märta Hähnel en artikel i Gamla Halmstads Årsbok där hon lät de båda klostren byta plats utifrån bl. a. äldre arkivalier. Harry Hedin bidrog 1959 med ytterligare historiska uppgifter som bekräftade Hähnels teorier om placeringen av de två konventen (Hedin 1959).

1963 skulle Televerket lägga ner en kabel som bl. a. gick snett över Lilla Torg. Lennart Lundborg undersökte schaktet och kunde för första gången arkeologiskt fastställa att avsaknaden av medeltida, fynd i konventet, trots närvaro av murar och gravar, stärkte hypotesen om att franciskanernas S:ta Anna låg på denna plats (Lundborg 1964).

Likaså kom ett fynd, en sigillstamp, från undersökningen 1937 i kvarteret Klammerdamm att bli ett viktigt bidrag till tolkningen av konventens läge. Stampen var fastspikad en kista på den västra gaveln invid kraniet och kistan låg delvis under en av murarna till klosterkyrkan. Fyndet identifierades 1946 men publicerades inte förrän 1965 av Märta Hähnel och Lennart Lundborg (Hähnel 1965, Lundborg 1965). Stampens ägare var Poul Jensen Laxmand som levde under förra delen av 1400-talet och han bör då rimligen ha gravsatts i dominikanernas kyrka, då franciskanerna inte kom till Halmstad förrän ett halvsekel senare.

Lennart deltog själv aldrig i någon undersökning av dominikanerkonventet, men han var däremot delaktig i flera undersökningar som gjordes inför nybyggnation och ledningsdragningar på andra platser inom stadsområdet under 1960-

1. Sigillstampen i kopparlegering som återfanns i en kista placerad i dominikanernas kyrka med släkten Laxmands vapen som motiv, en simmande svan. Omskriftens inskription är "S. PAWEL IONSSON".

och början av 1970-talen. Ledningen genom franciskanerkonventet 1963 är här redan nämnd men han var även involverad i undersökningar som berörde olika delar av Halmstads renässansbefästning, ett medeltida båtvrak och inte att förglömma den medeltida och tidigmoderna bebyggelse med en kullerstensbelagd gata som grävdes fram inför byggandet av det centralt belägna torggaraget. Hallands museums årsskrift Halland blev ett av de forum där folkbildaren Lennart Lundborg publicerade sina grävningsresultat och han lyfte i sina artiklar också fram föremål som påträffats vid äldre schaktningar eller undersökningar såväl i staden som i andra halländska städer (Lundborg 1966, 1969a, 1969b, 1972, 1979).

Merparten av de undersökningar, som kom att beröra historisk tid, utfördes i Halmstad men Lennart gjorde även en mindre undersökning 1963 inne i Kungsbacka (Lundborg 1963). Två år senare deltog han i en undersökning av ett kapell

på landsbygden i södra Halland (S:t Hans kapell i Bölarp) där ett större antal kopparmynt från 1660-talet påträffades vid en brunnsgrävning 1934 (Lundborg 1975).

Halmstads historia ligger Lennart fortfarande varmt om hjärtat och varje år leder han en stadsvandring på sommaren och berättar om stadens framväxt genom seklerna för en stor publik. Så även 2011! 🌸

Referenser

- Hedin, H. 1959. S:ta Katarina och S:ta Anna. *Gamla Halmstads Årsbok 1959*. Halmstad.
- , 1949. Det okända Halmstad. *Gamla Halmstads Årsbok 1949*. Halmstad.
- , 1965. Det okända Halmstad V. Svartbrödraklostret och den medeltida sigillstampen. *Gamla Halmstads Årsbok 1965*. Halmstad.
- Lorenzen, V. 1920. *De danske dominikanerklostres bygningshistorie*. København.
- Lundborg, L. 1963. En stensättning vid Tingsstället Skansen i Kungsbacka. *Halland 1963*. Halmstad.
- , 1964. Nya fynd från klosterområdet vid Lilla Torg i Halmstad. *Halland 1964*. Halmstad.
- , 1965. Sköldemärket och släkten. Apropå det laxmandska sigillfyndet i Halmstad. *Halland 1965*. Halmstad.
- , 1966. Stadsgrävningsfynd från Halmstad. *Halland 1966*. Halmstad.
- , 1969a. Gravsten över KNUD SUENSON påträffad i Kungsbacka. *Halland 1969*. Halmstad.
- , 1969b. Medeltidsgryta av malm funnen i närheten av Nissans mynning. *Föreningen Gamla Halmstads Årsbok 1969*. Halmstad.
- , 1972. Medeltida gravhäll från Övraby kyrka? *Föreningen Gamla Halmstads Årsbok 1972*. Halmstad.
- , 1975. Sankt Hans kapellruin och offerkälla i Bölarp, Veinge socken. *Halland 1975*. Halmstad.
- , 1979. Okända grävningsfynd från Halmstad. *Föreningen Gamla Halmstads Årsbok 1979*. Halmstad.
- Salvén, E. 1946. Minnen från faren tid. I: Roth, N (red). *Svenska stadsmonografier*. Halmstad.
- Westman, A. 1926. Klostren i Halmstad. *Gamla Halmstads Årsbok 1926*. Halmstad.